

KEVA

Huumausaineiden katuvalvonta ja poliisin kenttävalvontaryhmän toiminta
Tiina Kinnunen

9/2017

ESIPUHE

Haluan kiittää kaikkia opinnäytetyöni tekemiseen osallistuneita henkilöitä. Erityisesti haluan kiittää haastatteluihin osallistuneita konstaapeleita heidän vaivannäöstään sekä vanhempaa konstaapeli Jari Niemeä ajatuksesta opinnäytetyöni aiheesta.

Opinnäytetyöni käsittelee huumausainekenttävalvontaryhmien toimintaa, joten poliisitaktisista syistä osa työni sisällöstä on turvaluokiteltu IV-suojaustasolle eli on näin ollen osittain salattua.

Hervannassa 31.8.2017

Tiivistelmä

Tekijä	Tutkinto/kurssi ja opinnäytetyö/nimike	
Tiina Kinnunen	Poliisiammattikorkeakoulu	
Julkaisun nimi	Julkisuusaste	
KEVA	Osittain salainen IV	
Ohjaajat ja opintoaine/opetustiimi	Opinnäytetyön muoto	
Jyrki Lounaskorpi	Tutkimuksellinen opinnäytetyö	
Tiivistelmä		
<p>Opinnäytetyön tavoitteena oli tarkastella kolmen toiminnassa olevan kenttävalvontaryhmän rakennetta ja toimintamalleja. Opinnäytetyön tutkimustulosten perusteella on mahdollista kehittää jo olemassa olevia sekä perustettavia kenttävalvontaryhmiä ja niiden organisaatorakenteita. Tutkimuskysymys oli seuraava: Kuinka kenttävalvontaryhmien toiminta on järjestetty eri laitoksissa ja mitä hyviä käytäntöjä olisi mahdollista ottaa käyttöön myös Vaasan pääpoliisiasemalle perustettavassa ryhmässä?</p> <p>Tämä opinnäytetyö on laadullinen tutkimus ja tiedonhankintatapoina siinä on käytetty kirjallisuutta ja lainsäädäntöä, tilastollista analyysiä sekä teemahaastatteluja. Opinnäytetyössä on haastateltu kolmea eri kenttävalvontaryhmää; Varsinais-Suomen poliisilaitoksen Turun kenttävalvontaryhmää, Sisä-Suomen poliisilaitoksen Tampereen kenttävalvontaryhmää sekä Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen Vantaan kenttävalvontaryhmää.</p> <p>Kenttävalvontaryhmän toimintaan pohjautuva opinnäytetyöni on suunnattu poliisihenkilöstölle ja etenkin kenttävalvontatoiminnan suunnittelusta vastaaville.</p> <p>Opinnäytetyö sisältää poliisitaktista tietoa, joten se on luokiteltu osittain salassa pidettäväksi IV-suojaustasolle.</p>		
Sivumäärä	Tarkastuskuukausi ja vuosi	Opinnäytetyökoodi (OPS)
55 + 16	9 / 2017	
Avainsanat		
huumeKenttävalvonta, kenttävalvontaryhmä, rikoslaki, huumausainelaki, pakkokeinolaki, huumausaine, kannabis, Pohjanmaan poliisilaitos		

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	2
2. TUTKIMUS- JA KEHITTÄMISMENETELMÄT	3
2.1 Tutkimusaiheen rajaaminen	3
2.2 Tutkimuksessa hyödynnetyt aineistot	4
2.5 Tutkimuskysymys	5
3. KESKEINEN LAINSÄÄDÄNTÖ KENTTÄVALVONNAN TAUSTALLA	7
3.1 Huumausainerikokset.....	10
3.2 Henkilötarkastus	15
3.3 Henkilökatsastus	16
3.4 Paikkaan kohdistuva etsintä	17
4. OPINNÄYTETYÖN TARPEELLISUUS	22
4.1 Nykytilanne Pohjanmaan poliisilaitoksessa.....	22
4.2 Tilastotietoa ja valvonnan suuntaaminen	25
4.3 Kannabiksen käyttö.....	28
5. KENTTÄVALVONTARYHMIEN TOIMINTA	32
6. ITÄ-UUDENMAAN POLIISILAITOS, VANTAA	34
7. SISÄ-SUOMEN POLIISILAITOS, TAMPERE	35
8. LOUNAIS-SUOMEN POLIISILAITOS, TURKU	36
9. YHTEENVETO	37
10. POHDINTA	38
10.1 Luotettavuuden arviointi	39
10.2 Työn käytettävyys	40
LÄHTEET	41
LIITTEET	45

1. JOHDANTO

Tässä opinnäytetyössäni käsittelen huumausaineiden kenttävalvontaan erikoistuneita ryhmiä eli kenttävalvontaryhmiä (keva). Aion tutkia muutaman eri poliisilaitoksen kenttävalvontaryhmien toimintamalleja ja -tapoja sekä hyödyntää havaitsemiani heikkouksia ja vahvuuksia omassa työssäni. Työlläni pyrin kehittämään Pohjanmaan poliisilaitoksen Vaasan pääpoliisiaseman vielä kehitysvaiheessa olevan kenttävalvontaryhmän toimintaa ja tarjoamaan mahdollisesti ratkaisumalleja käytännön ongelmiin. Olen itse kiinnostunut huumausaineiden kenttävalvonnasta, mikä motivoi minua tutkimuksessani.

2. TUTKIMUS- JA KEHITTÄMISMENETELMÄT

2.1 Tutkimusaiheen rajaaminen

Opinnäytetyöaiheeni on osittain tilattu, joten itse aiheen kehittämistyö on melko rajattua ja minun tulee keskittyä opinnäytetyössäni kenttävalvontaryhmän toimintaan. Vaasassa syksyllä 2017 aloittava kenttävalvontaryhmä on vielä suunnitteluvaiheessa, joten työni tulee keskittyä suunnittelun kannalta olennaisiin seikkoihin. Työni luonne on kokonaisuudessaan suuntaa-antava. Kuitenkin kaikki lähtökohdat tutkimukselle ovat avoimet.

Työni on tutkimuspyyntö, joten en voi poiketa kovasti pyynnön sisällöstä. Työssäni käyn läpi muutamien valittujen kenttävalvontaryhmien käytännön toteutuksia, niiden heikkouksia ja vahvuuksia, joita voitaisiin ottaa käyttöön myös Vaasan pääpoliisilaitoksen kenttävalvontaryhmän suunnittelussa. Minulla on käytössäni Pohjanmaan poliisilaitoksessa esimiesasemassa työskentelevien poliisien kirjallisia esityksiä, joissa käsitellään mm. alueen kenttävalvonnan nykytilaa ja myös Pohjanmaan poliisilaitoksen sisäisiä eroja liittyen aiheeseen.

Tavoitteena minulla on tutustua valitsemieni kenttävalvontaryhmien toimintaan syvällisesti, etsiä toimivia ja tavoitteellisia toimintamalleja, joita voidaan soveltaa uudessa ryhmässä. Jotta saan haastattelujeni avulla eheän ja kokonaisvaltaisen kuvan kenttäryhmän toiminnasta, minun täytyi rajata tutkittavat yksiköt kolmeen kenttävalvontaryhmään.

2.2 Tutkimuksessa hyödynnetyt aineistot

Koska opinnäytetyössäni haluan tutkia luonnollisia tilanteita, joita ei voida järjestää kokeeksi, on opinnäytetyöni luonteeltaan kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus¹. Keskeiset kvalitatiivisessa metodologiassa käytettävät tutkimusmenetelmät ovat havainnoiminen, tekstianalyysi, haastattelu ja litterointi eli puhtaaksi kirjoittaminen.² Opinnäytetyöni tietoperustana ovat pääsääntöisesti toiminnan kannalta keskeisimpinä pitämäni lainsäädäntö ja haastattelut. Haastattelua voidaan kuvata vuorovaikutustilanteeksi, jolle on luonteenomaista mm. sen suunnitelmallisuus, sekä se, että haastattelija ohjaa keskustelua ja haastateltava voi luottaa haastattelun luottamuksellisuuteen³. Esimerkiksi turvallisuusluokitellun tiedon käsittelemisessä tulee huomioida materiaalin huolellinen käsittely sekä aineiston salaaminen. Poliisitaktinen tieto, jota opinnäytteeni sisältää, aiheuttaa opinnäytetyöni osittaisen salauksen. Lakitestin merkitys työssäni on melko suuri, sillä poliisityö perustuu lainsäädäntöön, sillä lainsäädäntö jakaa poliisille "pelimerkit", joilla tehtäviä hoidetaan. Näiden ohella aion käyttää tutkimukseni taustoittamista varten tilastotietoa, joka selventää lukijalle työni tarkoitusta

Tutkimusmenetelmänä käytän tutkimuksellisessa opinnäytetyössäni asiantuntijoiden haastatteluja. Pyrin toteuttamaan opinnäytetyöni käytännön työtä tukevana ja pyrin säilyttämään haastateltavieni äänen tekstissäni. Mielestäni on tärkeää keskittyä haastateltavien valintaan, sillä haastatteluni sisältävät salassa pidettävää materiaalia ja näin ollen haastattelijan ja haastateltavan välillä tulee olla tietty luottamuksellinen suhde. Toiminnan kehittäminen on kuitenkin kaikkien yhteinen etu, joten uskon, ettei tiedonjakamiselle salassa pidettävästä materiaalista huolimatta ole esteitä. Käytännön esteiden vuoksi toteutan haastatteluani myös sähköisessä muodossa ja puhelimen välityksellä, mistä olen sopinut haastateltavieni kanssa.

Klassisen jaon mukaan haastattelut voidaan kategorioida strukturoituihin, puolistrukturoituihin ja avoimiin haastatteluihin. Strukturoitu haastattelu vastaa lomakehaastattelua, jossa ei poiketa kysymysrungosta, kun taas avoin haastattelu on lähempänä vapaata kerrontaa. Hirsjärvi ja Hurme kirjoittavat teoksessaan Teemahaastattelu, että puolistrukturoitua haastattelua voidaan karrikoidusti nimittää myös

¹ Syrjälä ym. 1995, 12-13

² Metsämuuronen. 2001, 14

³ Hirsjärvi & Hurme. 1985, 26

teemahaastatteluksi. Puolistrukturoitu haastattelu kohdistuu ennalta valittuihin teemoihin, mutta siinä ei ole tarkasti määritelty kysymysten muotoa tai esittämisjärjestystä.⁴ Olen muotoillut haastattelurunkoni (liite 1) siten, että pystyn viemään haastattelun johdonmukaisesti läpi, jotta saan mahdollisimman kattavan kuvan mm. yksikön organisatorisesta rakenteesta ja tutkimusvastuusta.

Käytin työssäni perinteiden teemahaastattelun lisäksi myös sovellettua teemahaastattelua sähköpostin välityksellä pitkien välimatkojen takia. Lähetin sähköpostitse haastattelurungon eli annoin haastateltavalleni teemat, joihin hän saa vastata vapaalla tekstillä⁵. Käytin samaa haastattelurunkoa teemahaastattelussa kasvotusten ja puhelimitse sekä lähettämässäni sovelletussa teemahaastattelussa, jotta saisin tasapuolisesti tietoa kaikista haastateltavistani kenttävalvontaryhmistä.

Käytän tutkimukseni yhteenvedossa benchmarking-menetelmää, jonka voi vapaasti suomentaa vertailuanalyysiksi. Tämä on niin sanotusti arviointia, jossa vertaillaan esimerkiksi eri organisaatioiden toimintaa keskenään. Vertailemalla potentiaalisia organisaatioita tai tässä tapauksessa eri kenttävalvontaryhmiä voidaan löytää toimivimmat käytännöt, joita voidaan hyödyntää myös omassa toiminnassa eli uuden kenttävalvontaryhmän kehittämisessä. Benchmarkingin avulla voidaan myös löytää omasta toiminnasta heikkouksia. Olemassa olevien kenttävalvontaryhmien käytäntöjä vertailemalla on mahdollista löytää toteuttamiskelpoisia ratkaisuja, jotka vastaisivat juuri Rannikko-Pohjanmaan ongelmiin.⁶

2.5 Tutkimuskysymys

Käsittelen työssäni kenttävalvontaryhmien toimintaa. Työni avulla voidaan mahdollisesti kehittää Vaasaan perustetun kenttävalvontaryhmän kokeilua. Otan työhöni mukaan mm. haastatteluja ja tarkastelen jo olemassa olevien kenttävalvontaryhmien toimintaa. Opinnäytetyöaiheeni on tutkimuspyyntö, joten aiheen rajaaminen on suunnitteilla olevan kenttäryhmän tiedontarpeen varainen.

Selvitän työssäni käytännön seikkoja, eli esimerkiksi sitä, onko kenttävalvontaryhmällä tutkintavastuuta, eli osallistuuko kenttävalvontaryhmä mm. pöytäkirjojen tekemiseen vai jääkö toiminta paljastavaan toimintaan ja vihjetietojen läpikäymiseen?

⁴ Hirsjärvi & Hurme. 1985, 36

⁵ Kananen 2015, 86

⁶ <https://www.uef.fi/benchmarking>, luettu 23.3.2017

Varsinainen tutkimuskysymykseni on:

Kuinka kenttävalvontaryhmien toiminta on järjestetty eri poliisilaitoksissa ja mitä hyviä käytäntöjä olisi mahdollista ottaa käyttöön myös Vaasan pääpoliisiasemalle perustettavassa ryhmässä?

3. KESKEINEN LAINSÄÄDÄNTÖ KENTTÄVALVONNAN TAUSTALLA

Sosiaali- ja terveysministeriön vuoden 2012 julkaisun mukaan suomalainen huumausainepolitiikka perustuu yleisiin yhteiskuntapoliittisiin toimiin, kansalliseen lainsäädäntöön ja kansainvälisiin sopimuksiin. Näillä kaikilla ehkäistään huumausaineiden kysyntää ja tarjontaa, vähennetään huumausaineiden aiheuttamia haittoja sekä pyritään saattamaan huumeongelmista kärsivät mahdollisimman varhain hoitoon sekä laittomaan toimintaan syyllistyneet rikosoikeudelliseen vastuuseen. Julkaisun mukaan Suomi toteuttaa huumausainepolitiikassaan Yhdistyneiden kansakuntien huumausaineiden vastaisia sopimuksia, tekee kansainvälistä yhteistyötä ja osallistuu aktiivisesti Euroopan unionin yhteisen huumausainepolitiikan suunnitteluun ja toteutukseen. Seuraavaksi käsittelemme kuitenkin vain kansallista lainsäädäntöä, jonka koen olevan keskeisimmässä roolissa huumausaineen kenttävalvonnan osalla.⁷

Huumausaineiden kenttävalvontatoiminnan taustalla on sekä kansallista lainsäädäntöä että eri kansainvälisiä sopimuksia. Karrikoidusti voidaan ilmaista, että huumeKenttävalvonta perustuu poliisilakiin (872/2011), huumausainelakiin (373/2008) sekä rikoslain 50 lukuun (39/1889), jossa on kriminalisoitu erilaisia huumausaineisiin liittyviä rikoksia sekä huumausainelakiin, jonka tavoitteena on huumausaineiden laittoman Suomeen tuonnin, Suomesta viennin, valmistuksen, levittämisen ja käytön ehkäiseminen sekä muiden huumaantumistarkoituksessa käytettävien aineiden aiheuttamien terveysriskien vähentäminen (373/2008).^{8 9}

Poliisilain 1:1§:ssä (872/2011) määritellään poliisin tehtäviksi oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen sekä rikosten ennalta estäminen, paljastaminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen. Kentällä tapahtuva ruohonjuuritason valvonta ja ryhmän perustamisen osalta poliisin resurssien lisääminen etenkin huumausaineisiin liittyvien rikoksentekijöiden paljastamiseen edesauttaa todennäköisesti pitemmällä mittakaavalla katsottuna myös päivittäistutkintaa. Tampereen kenttävalvontaryhmä korosti haastattelussa huumausainerikoksien yhteyttä mm. omaisuusrikoksiin. Katutason valvontaa lisäämällä poliisi voi saada hyvää tietoa, joka voi edesauttaa myös muiden rikosten selvittämisessä ja

⁷ Valtioneuvoston periaatepäätös toimenpideohjelmasta huumausaineiden käytön ja sen aiheuttamien haittojen vähentämiseksi 2012- 2015

⁸ Rikoslaki 50 luku 39/1889

⁹ Huumausainelaki 373/2008

mahdollisten rikosentekijöiden paikallistamisessa. Sisäministeriön vuonna 2016 laatimassa selonteossa sisäisestä turvallisuudesta mainitaankin, että huumausainerikollisuudessa paljastava toiminta on rikollisuuden torjunnan perusedellytys.^{10 11}

Kenttävalvonta keskittyy erityisesti katutason valvontaan eli huumausaineiden käyttäjien sekä huumeiden välittäjien paljastamiseen. Katuvalvonnan näkökulmasta huumausaineiden käyttäjät sekä välittäjät nähdään rikosentekijöinä. Tämän paljastavan toiminnan avulla pyritään samalla mataloittamaan näiden rikosentekijöiden kiinnijäämisen riskiä ja samalla vaikuttamaan ennalta estävästi huumausaineiden käyttöön. Rikoksen tekijöiden pidättäminen ja vangitseminen rajaa heidät myös pois huumausainemarkkinoilta eli tällöin tehokkaan poliisitoiminnan inkapasaatiovaikutus estää heidän rikollisen toimintansa jatkumisen.¹²

Huumausaineiden käyttäjiä ja välittäjiä tavataan monesti myös muiden virkatehtävien ohella, jolloin kentällä toimiva partio mahdollisesti voi tehdä havaintoja huumausaineista. Etenkin huumausaineiden vaikutuksen alaisena ajoneuvoa kuljettaneita henkilöitä tavataan jokapäiväisen poliisitoiminnan yhteydessä, kuten ajotapa- tai liikennejuopumusvalvonnan avulla. Poliisilaki 2:11§:n (872/2011) mukaan poliisimiehellä on oikeus mm. määrätä kulkuneuvo pysäytettäväksi, jos se on perusteltua poliisille kuuluvan tehtävän suorittamiseksi eli esimerkiksi kulkuneuvon ajokelpoisuuden tai kuljettajan ajokunnon tarkastamista varten. Tieliikenteen valvonnasta säädetään tieliikennelaissa (267/1981).^{13 14} Jatkuva ja saumaton tiedonkulku huumausaineisiin liittyvästä rikollisesta toiminnasta esimerkiksi liikennesektorin, rikostorjuntasektorin, valvonta- ja hälytyssektorin sekä varsinaisen kenttävalvontaryhmän välillä on keskeinen tekijä ja osa tietojohdoista poliisitoimintaa ja vinkkitietojen johdonmukaista käsittelyä.

Huumausaineenkäyttöririkokseen liittyy myös oma erikoispiirre, eli poliisiin tulee tiedustella huumausaineenkäyttörikos epäillyltä, onko hän jo hoitosuhteessa ja jollei ole, asiakkaalle tulee tarjota hoitoon ohjausta. Tällöin huumausaineen käytöstä voidaan jättää syyte nostamatta ja rangaistus tuomitsematta, jos tekijä hakeutuu sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymään hoitoon (RL 50:7 §). Mikäli epäilty kokee hoidon tarpeelliseksi ja haluaa vaihtoehtoisesti hoitoonohjauksen, hänelle ei kirjata asiasta sakkoa vaan suoritetusta

¹⁰ Poliisilaki 1:1 872/2011

¹¹ Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta 2016, 23

¹² Kinnunen ym. 2005: 13-14, 17

¹³ Poliisilaki 2:11 872/2011

¹⁴ Tieliikennelaki 267/1981

hoitoonohjauksesta kirjataan tiedot poliisiasiantietojärjestelmään laatimalla sekalaisilmoitus ”Huumausaineen käyttäjän hoitoonohjaus”. Syyte voidaan jättää nostamatta tai rangaistus tuomitsematta, myös jos rikosta on huumausaineen määrä ja laatu, käyttötilanne sekä olosuhteet muutoinkin huomioon ottaen pidettävä kokonaisuutena arvostellen vähäisenä. On mahdollista, että rikosnimikkeenä voi olla myös huumausainerikos, mutta rikoksen tulee olla omaan käyttöön liittyvä ja sen tulee olla määrä ja laatu, käyttötilanne ja muut olosuhteet arvostellen vähäinen rikoslajin normaalitapaukseen verrattuna.^{15 16}

Asiakkaan hoitoon ohjaushalukkuuden osoittamisen jälkeen poliisi tukee epäiltyä hoitoon hakeutumisessa sekä osoittaa mistä hoitoapua on paikkakunnalla saatavissa. Arvioinnin varsinaisesta hoitotarpeesta tekee kuitenkin vasta terveydenhuollon ammattilainen. Hoidon tavoitteena on saada huumausaineen käyttäjä lopettamaan huumausaineiden käyttö.

Sisäasiainministeriön ohjeen menettelystä huumausaineen käyttörikosta koskevissa asioissa mukaan, poliisin on paikkakuntakohtaisesti yhteistyössä syyttäjän, päihdehuollon ja sosiaali- ja terveydenhuollon kanssa sovittava menettelytavoista, joilla voidaan edistää riskiryhmiin kuuluvien varhaista hoitoon tai tukipalveluihin hakeutumista ja ehkäistä käyttörikokseen syyllistymisen uusiutumista.¹⁷

Seuraavissa kappaleissa käyn läpi, mitä huumausaineiksi luokitellut aineet ovat ja huumausainerikoksiin liittyvää lainsäädäntöä eli rikoslain 50 lukua sekä huumausainelakia. Tämän jälkeen käsittelen tavallisimpia huumausainerikoksiin liittyviä pakkokeinoja; kuten henkilötarkastusta, henkilökatsastusta sekä paikkaan kohdistuvaa etsintää.

¹⁵ Rikoslaki 50:7 §

¹⁶ VKS: 2006:1

¹⁷ SM-2006-03634/Ri-2

3.1 Huumausainerikokset

Huumausaine määritellään huumausainelaisissa 2008/373. Erittäin vaarallisella huumausaineella tarkoitetaan huumausainetta, jonka käyttöön liittyy virheellisestä annostelusta johtuva hengenvaara, lyhytaikaisestakin käytöstä johtuva vakavan terveydellisen vaurion vaara tai voimakkaat vieroitusoireet.¹⁸

Huumausaineiksi luokitellut lääkeaineet on jaettu lievään, keskimmaiseen ja ankaraan ryhmään. Lääkkeiden luokitellut ryhmät vastaavat huumausaineiden luokitteluja 1-3. Aineiden luokittelu vaikuttaa esimerkiksi käyttörिकosten sakkomenettelyssä päiväsakkojen määrään.

Alla virallinen ohje käyttörिकosten päiväsakkojen määräytymisohje, joka on luokiteltu kolmeen eri luokkaan 1-3, jossa 1. luokka on lievin ja 3. luokka on ankarin.¹⁹

Luokka	Huumausaine	Vähäinen määrä	Päiväsakkojen lukumäärä
1.	Hasis Marihuana Khat Lievä ryhmä lääkkeitä	< 10 g < 15 g < 1 kg < 60 kpl	- normaali: 10 ps - liukuma: 5 - 15 ps - jatkuva käyttö: 15 - 20 ps
2.	Amfetamiini Amfetamiinin johdannaiset (mm. ekstaasi) Gamma LSD Keskimäinen ryhmä lääkkeitä	< 3 g < 10 kpl < 150 ml < 10 kpl < 5 kpl	- normaali: 15 ps - liukuma: 10 - 20 ps - jatkuva käyttö: 20 - 25 ps
3.	Heroiini Kokaiini Ankara ryhmä lääkkeitä	< 1 g < 1,5 g < 3 kpl	- normaali: 20 ps - liukuma: 10 - 25 ps - jatkuva käyttö: 20 - 30 ps

Taulukko 1. VKS:2006:1: yleinen ohje syyttäjälle huumausaineen käyttörिकoksissa²⁰

¹⁸ Huumausainelaki 2008/373

¹⁹ VKS:2006:1

²⁰ <http://www.tusky.fi/pdf/kayttorikos.pdf>, luettu 8.8.2017

Rikoslain 50 luku (17.12.1993/1304) huumausainerikoksista**RL 50:1 § Huumausainerikos (30.5.2008/374)**

Joka laittomasti

- 1) valmistaa tai yrittää valmistaa huumausainetta taikka viljelee tai yrittää viljellä kokapensasta, kat-kasvia (*Catha edulis*) tai Psilosybe-sieniä,
- 2) viljelee tai yrittää viljellä oopiumiunikkoa, hamppua tai meskaliinia sisältäviä kaktuskasveja käytettäväksi huumausaineena tai sen raaka-aineena taikka käytettäväksi huumausaineen valmistuksessa tai tuotannossa,
- 3) tuo tai yrittää tuoda maahan taikka vie tai yrittää viedä maasta taikka kuljettaa tai kuljetuttaa tai yrittää kuljettaa tai kuljetuttaa huumausainetta,
- 4) myy, välittää, toiselle luovuttaa tai muulla tavoin levittää tai yrittää levittää huumausainetta, tai
- 5) pitää hallussaan tai yrittää hankkia huumausainetta,

on tuomittava *huumausainerikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

RL 50:2 § Törkeä huumausainerikos (17.12.1993/1304)

Jos huumausainerikoksessa

- 1) rikoksen kohteena on erittäin vaarallinen huumausaine tai suuri määrä huumausainetta,
- 2) tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä,
- 3) rikos tehdään osana 6 luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitetun, huumausainerikoksen laajamittaiseen tekemiseen erityisesti järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa, (8.5.2015/564)
- 4) aiheutetaan usealle ihmiselle vakavaa hengen tai terveyden vaaraa, tai
- 5) levitetään huumausainetta alaikäisille tai muuten häikäilemättömällä tavalla

ja huumausainerikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikosentekijä on tuomittava *törkeästä huumausainerikoksesta* vankeuteen vähintään yhdeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi.

RL 50:2 a § Huumausaineen käyttörikos (13.7.2001/654)

Joka laittomasti käyttää taikka omaa käyttöä varten pitää hallussaan tai yrittää hankkia vähäisen määrän huumausainetta, on tuomittava *huumausaineen käyttörikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

50:3 § Huumausainerikoksen valmistelu (17.12.1993/1304)

Joka tehdäkseen 1 §:n 1–4 kohdassa tarkoitetun rikoksen valmistaa, tuo maahan, hankkii tai vastaanottaa tällaisen rikoksen tekemiseen soveltuvan välineen, tarvikkeen tai aineen, on tuomittava *huumausainerikoksen valmistelusta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. (30.5.2008/374)

Yritys on rangaistava. (19.10.2006/928)

RL 50:4 § Huumausainerikoksen edistäminen (17.12.1993/1304)

Joka

1) huumausaineen laitonta valmistusta, viljelyä, maahantuontia tai maastavientiä varten valmistaa, kuljettaa, luovuttaa tai välittää välineitä, tarvikkeita tai aineita tietäen, että niitä käytettäisiin tähän tarkoitukseen, tai

2) varoja lainaamalla tai muuten rahoittamalla edistää huumausainerikosta tai sen valmistelua taikka 1 kohdassa tarkoitettua toimintaa tietäen, että rahoitus käytetään tähän tarkoitukseen,

on tuomittava, jollei teko ole rangaistava osallisuutena huumausainerikokseen tai törkeään huumausainerikokseen, *huumausainerikoksen edistämisestä* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Edellä 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetun huumausainerikoksen edistämisen yritys on rangaistava. (19.10.2006/928)

RL 50:4 a § Törkeä huumausainerikoksen edistäminen (19.10.2006/928)

Jos huumausainerikoksen edistäminen tehdään osana 6 luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitetun, huumausainerikoksen laajamittaiseen tekemiseen erityisesti järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa ja

1) rikoksen kohteena oleva väline, tarvike tai aine on tarkoitettu erittäin vaarallisen huumausaineen tai suuren huumausainemäärän valmistukseen, viljelyyn, maahantuontiin tai maastavientiin taikka

2) huumausainerikoksen edistämällä tai edistettävällä rikoksella tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä

ja huumausainerikoksen edistäminen on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentekijä on tuomittava *törkeästi huumausainerikoksen edistämisestä* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kuudeksi vuodeksi.

(8.5.2015/564) Edellä 4 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla tehdyn törkeän huumausainerikoksen edistämisen yritys on rangaistava.

RL 50:6 § Menettämisseuraamus (26.10.2001/875)

Valtiolle menetetyksi on tuomittava:

1) välineet, tarvikkeet tai aineet, joita on käytetty tässä luvussa tarkoitetun rikoksen tekemiseen tai jotka on tähän tarkoitukseen hankittu; sekä

2) edellä 4 §:n 2 kohdassa tarkoitetut varat siinäkin tapauksessa, että teko on rangaistava huumausainerikoksena tai törkeänä huumausainerikoksena; varojen menettämiseen on tuomittava rahoittaja, rahoituksen vastaanottaja tai kumpikin yhteisvastuullisesti.

Muutoin on noudatettava, mitä 10 luvussa säädetään.

RL 50:7 § Toimenpiteistä luopuminen (22.8.2014/673)

Huumausaineen käytöstä ja huumausaineen käyttöön liittyvästä muusta tässä luvussa mainitusta rikoksesta voidaan, sen lisäksi, mitä oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetussa laissa tai tässä laissa säädetään, jättää syyte nostamatta tai rangaistus tuomitsematta, jos epäiltyä rikosta tai rikosta on huumausaineen määrä ja laatu, käyttötilanne sekä olosuhteet muutoinkin huomioon ottaen pidettävä kokonaisuutena arvostellen vähäisenä. Syyte voidaan myös jättää nostamatta tai rangaistus tuomitsematta, jos rikoksesta epäilty tai tekijä on hakeutunut sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymään hoitoon.

RL 50:8 § Oikeushenkilön rangaistusvastuu (19.10.2006/928)

Huumausainerikokseen, törkeään huumausainerikokseen, huumausainerikoksen valmisteluun, huumausainerikoksen edistämiseen ja törkeään huumausainerikoksen edistämiseen sovelletaan, mitä oikeushenkilön rangaistusvastuusta säädetään.

3.2 Henkilötarkastus

Pakkokeinolaki 8:30§:n mukaan henkilölle voidaan suorittaa henkilöntarkastus, sen tutkimiseksi, mitä henkilöllä on vaatteissaan tai muuten yllään. Käytännössä henkilön tarkastamiseen riittää epäily rikoksesta, kuten vaikka huumausaineen käyttörikoksesta. Tällöin poliisimies voi omiin tosiasiallisiin havaintoihinsa perustuen ”tarkastaa epäillyn taskut”. Henkilönkatsastus käsittää katsastettavan kehon tarkastamisen, verinäytteen tai muun näytteen ottamisen taikka muun kehoon kohdistuvan tutkimuksen.

Pakkokeinolaki 8:31§:n mukaan henkilöntarkastus voidaan tehdä esineen, omaisuuden, asiakirjan, tiedon tai seikan löytämiseksi tai jos etsinnässä voidaan olettaa löytyvän tutkittavana olevaan rikokseen liittyvä: takavarikoitava esine, omaisuus, asiakirja tai tieto, jäljennettävä asiakirja, vakuustakavarikkoon määrättävä omaisuus tai seikka, jolla voi olla merkitystä rikoksen selvittämisessä.

Tai henkilölle, jota on syytä epäillä:

- 1) rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kuusi kuukautta vankeutta;
- 2) lievistä pahoinpitelystä;
- 3) näpistyksestä, lievistä kavalluksesta, lievistä luvattomasta käytöstä, lievistä moottorikulkuneuvon käyttövarkaudesta, murtovälineen hallussapidosta, lievistä alkoholirikoksesta;
- 4) lievistä vahingonteosta; tai
- 5) lievistä petoksesta.

Muu kuin rikoksesta epäilty saadaan tarkastaa vain, jos erittäin pätevin perustein voidaan olettaa, että tarkastuksessa löytyy edellä mainittu esine, omaisuus, asiakirja, tieto tai seikka.

Henkilötarkastuksessa poliisi tarkastaa henkilön siten, että saadaan selville se, mitä henkilöllä on vaatteissaan tai muutoin yllään. Jos henkilöntarkastus on perusteellinen, se on toimitettava sitä varten varatussa erillisessä tilassa ja sukupuolisiveellisyyttä noudattaen.

3.3 Henkilökatsastus

Pakkokeinolaki 8:32§:n mukaan rikoksesta epäillylle voidaan tehdä henkilökatsastus esineen, omaisuuden, asiakirjan tai tiedon löytämiseksi tai jos etsinnässä voidaan olettaa löytyvän tutkittavana olevaan rikokseen liittyvä: takavarikoitava esine, omaisuus, asiakirja tai tieto, jäljennettävä asiakirja, vakuustakavarikkoon määrättävä omaisuus tai seikka, jolla voi olla merkitystä rikoksen selvittämisessä, jos on todennäköisiä syitä epäillä häntä rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään vuosi vankeutta, taikka rattijuopumuksesta tai huumausaineen käyttörikoksesta. Henkilökatsastus voi olla esimerkiksi verikoe tai DNA-näytteen ottaminen.

DNA-tunnisteet ja vastaavat tutkintatulokset on hävitettävä ja säilytetyt näytteet tuhottava, kun asia on lainvoimaisesti ratkaistu tai jätetty sillensä.

Jollei epäilyyn ole todennäköisiä syitä, epäilty saadaan katsastaa vain, jos erittäin pätevin perustein voidaan olettaa löytyvän mainitussa kohdassa tarkoitettu esine, omaisuus, asiakirja, tieto tai seikka.

Kuitenkin Pakkokeinolaki 8:32§:n mukaan, jos on tehty rikos, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta, saadaan DNA-tunnisteen määrittämiseksi tai ruutisavunäytteen ottamiseksi taikka muun vastaavan tutkimuksen suorittamiseksi tarpeellinen henkilökatsastus tehdä ilman hänen suostumustaan henkilöille, jota ei epäillä kyseisestä rikoksesta. Edellytyksenä tällaiselle henkilökatsastukselle on, että tutkimuksella on erittäin tärkeä merkitys rikoksen selvittämiseksi sen vuoksi, että rikoksen selvittäminen olisi mahdotonta tai olennaisesti vaikeampaa käyttämällä tutkinnan kohteen oikeuksiin vähemmän puuttuvia keinoja.

Aivan kuten muistakin henkilöön kohdistuneista pakkokeinoista, myös henkilöntarkastuksesta ja/tai -katsastuksesta ja sen perusteista tulee ilmoittaa kohdehenkilölle ennen tarkastustoimenpiteen suorittamista. Tapahtumasta tulee kirjata tutkintailmoitus ja Patja-järjestelmän pakkokeinot -osioon kirjataan pöytäkirja henkilöntarkastuksesta pakkokeinolain 30 - 33 §:n ja mainitun Patja-ohjeen mukaisesti. Pöytäkirjajäljennös on annettava pyynnöstä kohdehenkilölle.

Pakkokeinon käyttämiseen johtaneet, rikosepäilyyn liittyvät tiedot kirjataan yksityiskohtaisesti ja niin, että tapahtuma edellytyksineen on todettavissa myös jälkikäteen.

Lisäksi pakkokeinokirjaukset tulee tehdä niin, että yleiset ja erityiset edellytykset ovat todettavissa ja pakkokeinotoimenpide todettavissa niin ikään jälkikäteen.²¹

3.4 Paikkaan kohdistuva etsintä

Huumausaineiden kenttävalvonnan toiminta perustuu katutason valvontaan, jolloin poliisi työskentelee aktiivisesti ihmisten parissa. Tällöin on mahdollista havainnoida erityisesti katutason myynti- ja ostotapahtumia sekä näkyvää huumausaineiden käyttöä. Hallussa olevien huumausaineiden määrä vaikuttaa myös sitä seuraavaan rikosnimikkeeseen, pidetäänkö henkilöä epäiltynä pelkästään käyttörikoksesta vai huumausainerikoksesta jne. Tilanteessa, jossa partio löytää epäillyn hallusta esimerkiksi vähäisen määrän huumausainetta, on hän epäiltynä huumausaineen käyttörikokseen. Jos partiolla on kuitenkin syytä epäillä, että rikoksesta epäillyllä on mahdollisesti lisää huumausaineita esimerkiksi ajoneuvossaan tai asunnossaan, voidaan niihin tarvittaessa ja perustellusti suorittaa etsintä.

Pakkokeinolaki 8:1 §:n mukaan (806/2011) erilaisia paikkaan kohdistuvia etsintöjä ovat kotietsintä, joka voi olla yleinen tai erityinen kotietsintä, sekä paikanetsintä.

Yleinen kotietsintä toimitetaan kotirauhan suojaamassa paikassa (rikoslaki 24:11§) kun taas erityinen kotietsintä toimitetaan sellaisessa tilassa, jossa voidaan olettaa löytyvän erityistä tietoa, jonka mukaan syntyy velvollisuus tai oikeus kieltäytyä todistamasta ja johon ei saa kohdistaa takavarikkoa tai asiakirjan jäljentämistä (oikeudenkäymiskaari 17:10-14, 16, 20 tai 21 § sekä oikeudenkäymiskaari 7:3§). Paikanetsintä taas toimitetaan muussa kuin edellä mainituissa paikoissa, vaikka siihen ei ole yleistä pääsyä tai yleinen pääsy siihen on rajoitettu tai estetty etsinnän toimittamisajankohtana, taikka jonka kohteena on kulkuneuvo.

Kotietsinnän ja paikanetsinnän suorittamisesta päättää pidättämiseen oikeutettu virkamies (myöhemmin POV), joten partion tulee perustellusti pyytää kotietsintä- tai paikanetsintäpäätös, johon on pakkokeinolain 8:16 §:n mukaan riittävällä tarkkuudella yksilöitävä:

- 1) etsinnän kohteena olevat tilat
- 2) ne seikat, joiden perusteella etsinnän edellytysten katsotaan olevan olemassa

²¹ Pakkokeinolaki (806/2011)

3) se, mitä etsinnällä pyritään löytämään ja

4) mahdolliset erityiset etsinnän rajoitukset.

Kotietsinnässä on noudatettava etsintäpäätöksen määräyksiä, ja etenkin yksilöitäessä etsinnän kohteena olevia tiloja, tulee muistaa esimerkiksi kotietsintälupaa pyytäessä erilliset piharakennukset sekä ajoneuvot.

Asian kiireellisyyden sitä edellyttäessä pidättämiseen oikeutetun viranomaisen (myöhemmin POV) päätös saadaan kirjata etsinnän toimittamisen jälkeen. Kuitenkin erityisestä kotietsinnästä ja etsintävaltuutetun määräämisestä päättää tuomioistuin. Jos kuitenkin yleisessä kotietsinnässä tai paikanetsinnässä ilmenee, että etsintä kohdistuu 1 §:n 3 (erityinen kotietsintä) momentissa tarkoitettuun tietoon, tai jos erityinen kotietsintä on välttämätöntä toimittaa kiireellisesti, pidättämiseen oikeutettu virkamies päättää erityisen kotietsinnän toimittamisesta ja etsintävaltuutetun määräämisestä. Kotietsintää ei saa ilman erityistä syytä toimittaa kello 22:n ja 7:n välisenä aikana.

Pakkokeinolaki 8:15§:n mukaan poliisimies saa ilman POV:in päätöstä toimittaa yleisen kotietsinnän tai paikanetsinnän henkilön löytämiseksi tai sellaisen esineen takavarikoimiseksi, jota on voitu seurata tai jäljittää rikoksen tekemisestä verekseltään. Poliisimies voi ilman pidättämiseen oikeutetun virkamiehen päätöstä toimittaa yleisen kotietsinnän ja paikanetsinnän myös silloin, kun etsinnän välitön toimittaminen on asian kiireellisyyden vuoksi välttämätöntä. Tällöin kyseeseen voi tulla esimerkiksi tilanne, jossa huumausaineita voitaisiin todennäköisin syin esimerkiksi ehtiä hävittämään kotietsinnän viivästymisen seurauksena.

Pakkokeinolaki 8:2 §:n mukaan yleinen tai erityinen kotietsintä saadaan toimittaa rikoksesta epäillyn hallinnassa olevassa paikassa, jos on syytä epäillä, että on tehty rikos, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kuusi kuukautta vankeutta, tai jos selvittävänä ovat yhteisösakon tuomitsemiseen liittyvät seikat ja etsinnässä voidaan olettaa löytyvän tutkittavana olevaan rikokseen liittyvä, 7 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettu takavarikoitava esine, omaisuus, asiakirja tai tieto, 7 luvun 2 §:n nojalla jäljennettävä asiakirja, vakuustakavarikkoon määrättävä omaisuus, tai seikka, jolla voi olla merkitystä rikoksen selvittämisessä.

Paikassa, joka ei ole rikoksesta epäillyn hallinnassa, kotietsintä saadaan toimittaa 1 momentin 1 kohdassa säädetyin edellytyksin vain, jos rikos on tehty siellä tai epäilty on

otettu siellä kiinni taikka jos muuten voidaan erittäin pätevin perustein olettaa, että etsinnässä löytyy 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettu esine, omaisuus, asiakirja, tieto tai seikka. (30.12.2013/1146)

Pakkokeinolaki 8:3 §:n mukaan yleinen kotietsintä saadaan toimittaa esitutkintaan noudettavan, kiinni otettavan, pidätettävän tai vangittavan, tuomioistuimeen tuotavan tai sinne rikosasian vastaajaksi haastettavan taikka henkilönkatsastukseen toimitettavan löytämiseksi hänen hallinnassaan olevassa paikassa.

Yleinen kotietsintä saadaan toimittaa muualla kuin etsittävän henkilön hallinnassa olevassa paikassa vain, jos etsittävän henkilön voidaan erittäin pätevin perustein olettaa olevan siellä.

Pakkokeinolaki 8:4 §:n mukaan paikanetsintä saadaan toimittaa esineen, omaisuuden, asiakirjan, tiedon tai seikan löytämiseksi edellä mainituin, 2 §:n 1 momentin 2 kohdassa säädetyin edellytyksin ja 3 §:n 1 momentissa tarkoitettun henkilön löytämiseksi.

Etsinnällä voidaan löytää yllättäviäkin seikkoja, joilla voi olla ratkaiseva vaikutus esimerkiksi suuremman tutkintakokonaisuuden osalta. Tehokas tapa aloittaa etsintä on valokuvata kaikki etsittävät tilat, ja kuvata sen jälkeen kaikki mahdolliset löydöt, niin että myös esimerkiksi syyttäjä pystyy käsittämään kuvien avulla löytöjen sijainnit. Valokuvaamisella voidaan myös turvata oma oikeusturva, jos etsinnän jälkeen esiintyy ristiriitoja esim. tavaroiden rikkoutumisen osalta. Etsinnässä on myös syytä rajata etsintäalueet, jottei mitään paikkaa jää katsomatta. On myös hyvä käytäntö suorittaa etsintään niin, että kaksi eri poliisimiestä tarkastaa saman kohteen, jottei mitään jää huomaamatta.

Paikkaan suoritettava etsintä on kuitenkin aina toimitettava niin, että siitä ei aiheudu haittaa tai vahinkoa enempää kuin on välttämätöntä. Tilannetta tulee tarkastella suhteellisuusperiaatteen osalta. Etsinnän kohteena oleva tila saadaan tarvittaessa avata voimakeinoja käyttäen, mutta avattu tila on etsinnän päätyttyä suljettava sopivalla tavalla. Poliisimiesten oikeusturvan kannalta paikka, johon suoritetaan etsintä, voidaan kuvata ennen ja jälkeen etsinnän, jotta riidattomuus ylimääräisen haitan aiheuttamisesta säilyy.

Kotietsintä tulee suorittaa rikoksesta epäillyn omaisuutta kunnioittaen, eikä paikkoja saa rikkoa tai sotkea tarpeettomasti. Esitutkintalain (449/1987) 8§:n mukaan kotietsinnöissä ja poliisitoiminnassa tulee noudattaa vähimmän haitan periaatetta. Etsinnässä löytyneet ja

poliisin takavarikoimat esineet ja asiat tulee kirjata tarkasti ylös ja merkitä takavarikkopöytäkirjaan^{22, 23}.

3.4.1 Läsnäolo

Pakkokeinolain 8:5 §:n mukaan kotietsinnässä tulee mahdollisuuksien mukaan olla paikalla etsinnän toimittajan nimeämä todistaja sekä sille, jonka luona kotietsintä toimitetaan, tai hänen poissa ollessaan jollekin paikassa asuvalle, työskentelevälle tai muuten luvallisesti oleskelevälle on varattava tilaisuus olla etsinnässä saapuvilla ja kutsua siihen todistaja. Tällöin läsnä olevalla on oikeus olla paikalla siten, että hän voi nähdä poliisien toiminnan tilassa, eli ei siis ole riittävää, että läsnä oleva henkilö on esimerkiksi kyseisessä asunnossa erillisessä huoneessa ilman kykyä havainnoida. Tilaisuutta läsnäololle ei kuitenkaan tarvitse varata, jos se viivyttäisi toimitusta merkittävästi.

Kuitenkin henkilö voidaan läsnäolo-oikeudestaan huolimatta poistaa paikalta, jos tämä omalla käyttäytymisellään haittaa etsinnän toimittamista tai vaarantaa sen tarkoituksen toteutumisen. Myös hänen liikkumistaan toimittamispaikalla voidaan myös tietyin edellytyksin rajoittaa, mutta kummassakin tilanteessa toimenpiteen tulee olla välttämätöntä tavoitteen saavuttamiseksi (salassa pidettäviä tietoja, tai 9 luvun 1 §:ssä tarkoitetun tutkimuspaikan tai -kohteen eristämisen turvaamiseksi). Poliisi voi kuitenkin käyttää tilanneharkintaa henkilön sijoittamisessa ja esimerkiksi koiraa käytettäessä, voi olla tarpeellista poistaa henkilö tilasta sen tarkastamisen ajaksi.

Kotietsintää aloitettaessa paikalla olevalle edellä mainitulle henkilölle on kerrottava etsinnän tarkoitus ja annettava etsintäpäätöksen jäljennös. Jos kirjallista etsintäpäätöstä ei vielä ole, hänelle on ilmoitettava oikeudesta saada pyynnöstä päätöksen jäljennös. Lisäksi hänelle on ilmoitettava 18 §:n mukaisesta oikeudesta saattaa kotietsintä tuomioistuimen tutkittavaksi ja 19 §:n mukaisesta oikeudesta saada kotietsinnästä laaditun pöytäkirjan jäljennös, joka on aina laadittava ilman aiheetonta viivytystä ja jossa selostetaan etsintämenettely riittävällä tarkkuudella. Pöytäkirjaan on kirjattava tai liitettävä myös etsintävaltuutetun lausumat tarpeellisessa laajuudessa.

Jollei kukaan mainituista etsinnässä läsnäolo-oikeutetuista henkilöistä eikä heidän kutsumansa todistaja ole ollut toimituksessa läsnä, samat edellä mainitut oikeudet on viipymättä ilmoitettava sille, jonka luona etsintä on toimitettu. (30.12.2013/1146)

²² Kinnunen ym. 2005, 82

²³ Pakkokeinolaki (806/2011)

Erityistä kotietsintää ei saa toimittaa ilman etsintävaltuutetun läsnäoloa, joka on määrätty huolehtimaan siitä, että takavarikko tai asiakirjan jäljentäminen ei kohdistu 1 §:n 3 momentissa tarkoitettuun tietoon. Kotietsinnästä laaditusta pöytäkirjasta on pyynnöstä annettava jäljennös etsintävaltuutetulle ja sille, jonka luona etsintä on toimitettu. Tarvittaessa jäljennös on toimitettava myös muulle henkilölle, jota asia koskee.²⁴

²⁴ Pakkokeinolaki (806/2011)

4. OPINNÄYTETYÖN TARPEELLISUUS

Laajamittaisen tiedon kerääminen voi auttaa erityisesti käytännön toimien suunnittelussa, ottaen huomioon esimerkiksi ryhmän vahvuudet, työajat, tutkintavastuut ja niin edelleen. Eri laitosten välillä on eroja myös kenttävalvontaryhmien osalta, joten kokemusperusteinen erilaisten toimintamallien välinen pohdinta auttaa sekä jo olemassa olevien toimintamallien kehittämisessä että myös uuden ryhmän kehitystyössä. Seuraavassa luvussa kerron enemmän Pohjanmaan poliisilaitoksen nykytilanteesta huumausainerikollisuuden osalta, jonka jälkeen tarkastelen huumausainerikollisuutta laajemmin koko Suomen tasolla. Lopussa käyn läpi tilastotietoa huumausaineen käyttäjistä sekä tämän tiedon perusteella arvioidusta valvonnan suuntaamisesta.

4.1 Nykytilanne Pohjanmaan poliisilaitoksessa

Sosiaali- ja terveysministeriön vuoden 2012 julkaisun mukaan Suomessa huumeiden kokeilu, käyttö ja haitat lisääntyivät merkittävästi 1990-luvun puolivälistä alkaen ja tasaantuivat 2000-luvun alkuvuosina. Kuitenkin huume-tilanteen muuttumisesta huonompaan suuntaan on näkynyt merkkejä 2010-luvun alussa.²⁵ Tutkimusten mukaan esimerkiksi kannabiksen käyttö on lisääntynyt ja nuorten asenteet kannabiksen käyttöä kohtaan ovat muuttuneet Suomessa myönteisemmiksi.²⁶

Huumausaineet liikkuvat nopeasti ja niitä on verrattain helppoa saada haltuunsa esim. Torverkon kautta tilaten, yleisötapahtumista ja tuttavien välityksellä. Myös kannabiksen kotikasvattaminen on yleistynyt.²⁷

Halusin tuoda tutkimukseeni mukaan näkökulman, jossa tarkastelen poliisin tietoon tulleiden huumausainerikosten määrää. Tarkastelin muutamien poliisilaitoksien kirjattujen huumausainerikosten eli RL 50-luvun rikoksien yhteismäärää eri poliisilaitosten välillä. Tätä tilastoa tarkastellessa tulee ottaa huomioon, että esimerkiksi huumausaineen vaikutuksen alaisena rattijuopumuksesta epäillylle kirjataan aina myös epäilty huumausainekäyttörikos. Seuraavan kuvion mukaan Pohjanmaan alueella näyttää

²⁵ Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisu 2012:16.

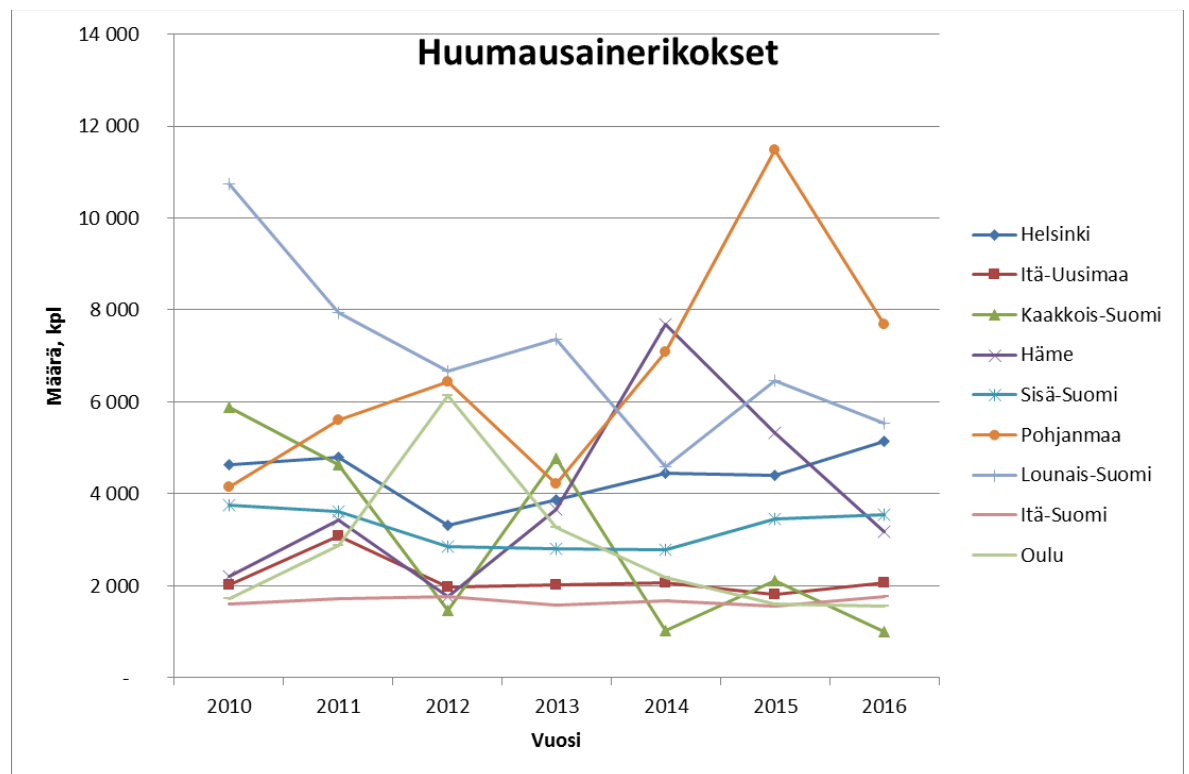
Valtioneuvoston periaatepäätös toimenpideohjelmasta huumausaineiden käytön ja sen aiheuttamien haittojen vähentämiseksi 2012–2015.

²⁶ http://www.emcdda.europa.eu/system/files/att_229606_EN_FI_2012%20Government%20resolution%20on%20action%20plan%20to%20reduce%20drug%20use.pdf, luettu 30.3.2017

²⁷ <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2016/03/13/kannabis-hyvan-vihollisen-kasvutarina>, luettu 19.8.2017

tilastollisesti olevan verrattain paljon huumausainerikollisuutta, mikä poliisiasemakohtaisella tarkastelulla selkeytyy etenkin huumausainekäyttörikosten suuren lukumäärän osalta. Kirjattujen huumausainerikosten verrattain suuren määrän voidaan tulkita kertovan myös huumausaineiden saatavuudesta. Kuitenkaan kuviosta 1 ei selviä esimerkiksi takavarikoiden suuruutta, joten pelkkä määrällinen tilasto ei riitä kertomaan huumausainerikollisuuden varsinaisesta määrästä alueittain. Tilastosta pois jätetyt poliisilaitokset olivat kaikki suoritteiltaan melko tasaisia, eikä niitä näin ollen ollut syytä pitää mukana tarkastelussa.²⁸

Kuvio 1. Huumausainerikosten määrä poliisilaitoksittain vuosina 2010 - 2016

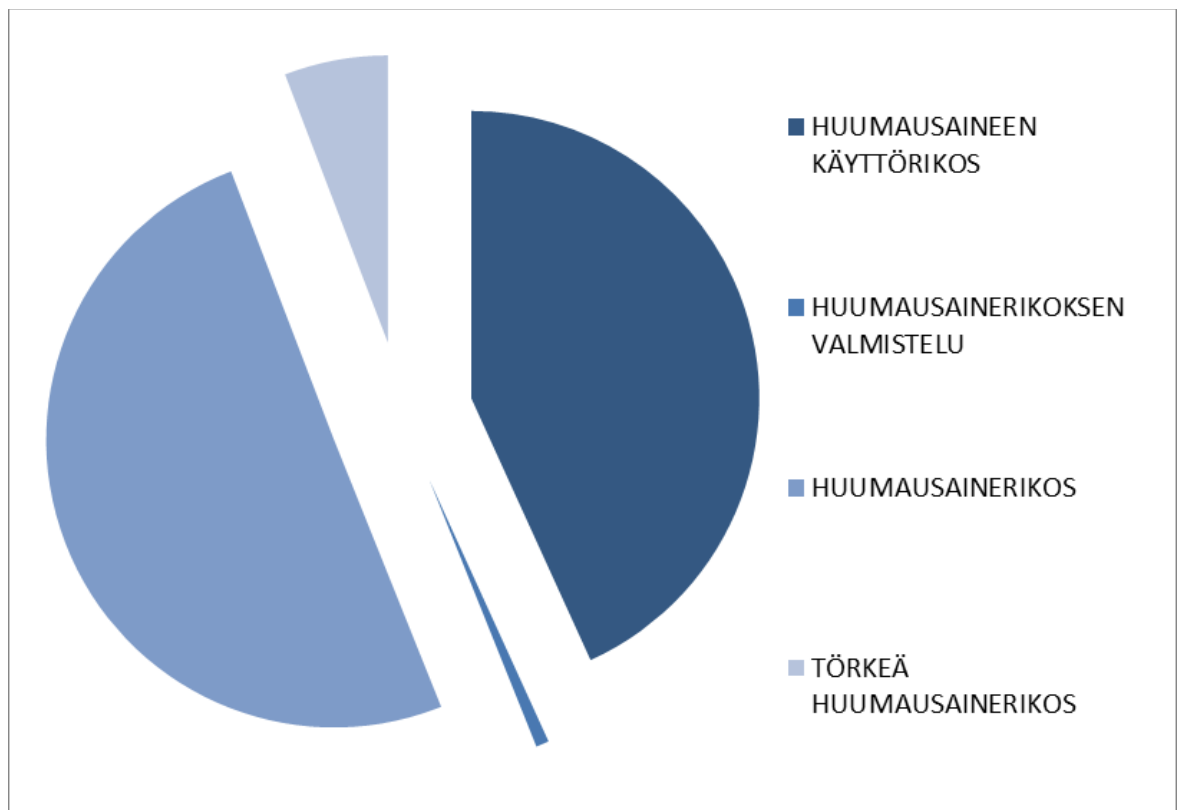
²⁸ Polstat, 2017

Pohjanmaan poliisilaitokseen kuuluu kolme eri kenttäjohtoaluetta: Etelä-Pohjanmaa, Keski-Pohjanmaa sekä Rannikko-Pohjanmaa.

Rannikko-Pohjanmaan alueella erityispiirteenä on se, että suurin osa alueen huumausainerikollisuudesta on ilmennyt tilastollisesti Vaasan alueella.

Seuraavassa ympyräkuviossa tarkastellaan Rannikko-Pohjanmaan huumausainerikoksia vuonna 2016. Tuolloin huumausainekäyttörikoksia on kirjattu 178 kpl, huumausainerikoksia 207 kpl, törkeitä huumausainerikoksia 24 kpl ja huumausainerikoksen valmisteluja 3 kpl. Rannikko-Pohjanmaalla oli yhteensä 412 kpl kirjattuja RL: 50-luvun rikoksia vuonna 2016, joista miltei puolet on kirjattu huumausainerikoksena ja vähän vajaa puolet huumausaineen käyttörikoksena.²⁹ Rattijuopumukseen syylistynyt huumausaineiden vaikutuksen alaisena ajoneuvoa kuljettaneelle tuleekin kirjata rikosnimikkeeksi rattijuopumuksen ohella myös huumausaineen käyttörikos. Liikenteestä tavatut huumausaineiden käyttäjät vaikuttavat melko todennäköisesti kirjattujen huumausaineiden käyttörikosten verrattain suureen määrään.

Kuvio 2. Rannikko-Pohjanmaan huumausainerikokset vuonna 2016

²⁹ Polstat, 2017

4.2 Tilastotietoa ja valvonnan suuntaaminen

Leena Metson, Torsten Winterin ja Pekka Hakkaraisen tutkimuksen Suomalaisten huumeiden käyttö ja huumeasenteet – Huumeaiheiset väestökyselyt Suomessa 1992–2010, mukaan kahdeksassatoista vuodessa suomalaisten huumeiden käyttö on yleistynyt ja käyttöön on tullut joukko uusia aineita. Tutkimuksen mukaan huumausaineiksi luokitelluista aineista kannabiksen käyttö on lisääntynyt eniten. Vuonna 2010 runsaat neljäkymmentä prosenttia 25–34 -vuotiaista kyselyyn vastanneista miehistä ilmoitti kyselyssä kokeilleensa kannabista ainakin kerran elämässään.³⁰

Pitkällä aikavälillä tarkasteltaessa myös monien muiden aineiden käytössä on tapahtunut lisääntymistä, mutta se on ollut selvästi vähäisempää ja käyttö on jäänyt huomattavasti alhaisemmalle tasolle kuin kannabiksen kohdalla. Uusista käyttöön tulleista aineista suosituimman eli ekstaasin käyttö on asettunut väestötasolla samalle 2-3 prosentin tasolle kuin amfetamiinin ja kokaiininkin, joskin ikäryhmittäiset erot ovat näiden aineiden kohdalla huomattavat. Kuitenkin tulee ottaa huomioon, ettei kysely tavoittanut poste restante -henkilöitä eli vailla vakinaista asuntoa olevia henkilöitä. Näin ollen ei voida olettaa tutkimuksen tavoittaneen esimerkiksi vakavasti päihderiippuvaisia, joilla ei ole pysyvää osoitetta.³¹ On hyvin todennäköistä, että tämä vaikuttaa tuloksiin alentavasti, sillä huumeiden ongelmakäyttäjillä sekakäyttö kietoutuu yhteen sosiaalisen huono-osaisuuden ja syrjäytymisen kanssa.³²

Metson, Winterin ja Hakkaraisen tutkimus Hampuikäpolvi, sekakäyttö ja doping - Vuoden 2010 huume-kyselyn tuloksia, kokoaa kyselytutkimuksen avulla perustietoa vuoden 2010 huumausainetilanteesta. Kyselytutkimus suunnattiin 15–69 -vuotiaalle suomalaisväestölle, josta poimittiin 4 250 henkilön otos, ja josta kyselyyn vastasi 2 023 henkilöä. 17 prosenttia vastaajista ilmoitti kokeilleensa jotain laitonta huumetta ainakin kerran elämässään (syksy 2010). Tutkimuksen mukaan kuluneen vuoden aikana jotain laitonta huumetta käyttäneitä oli 4,5 prosenttia ja viimeksi kuluneen kuukauden aikana käyttäneitä 1,5 prosenttia väestöstä. Näiden tulosten perusteella voidaan arvioida, että

³⁰ Metso, Winter, & Hakkarainen. 2012, 36

³¹ Metso, Winter, & Hakkarainen 2011, 398

³² Tammi, Pitkänen & Perälä 2011, 1, 45–54

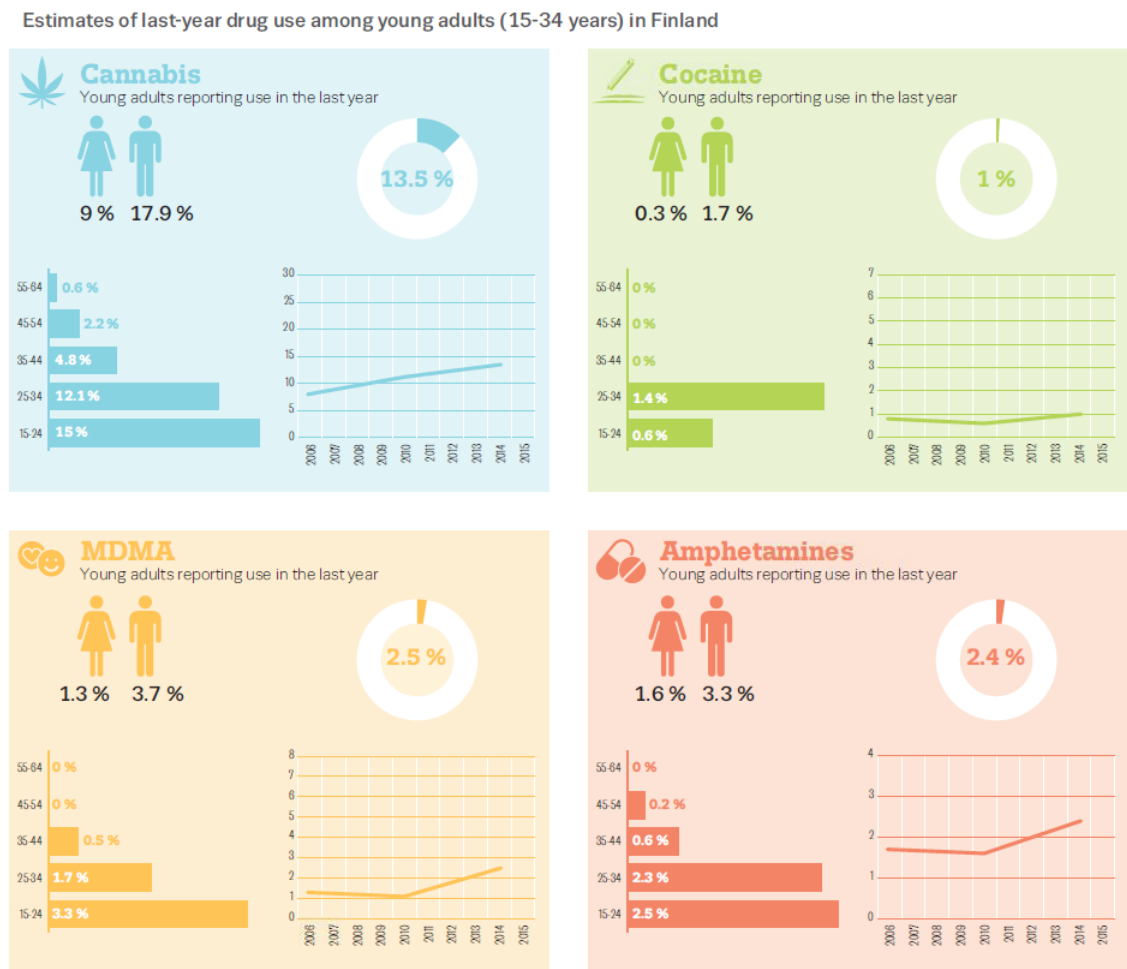
vuoden aikana huumeita käyttäneitä suomalaisia oli karkeasti ottaen runsaat 150 000 ja kuukauden aikana käyttäneitä noin 50 000.³³

Kyselytutkimuksen vastausten perustella voidaan tulkita, että alueellisesti huumeiden käyttö keskittyy voimakkaimmin pääkaupunkiseudulle ja muihin suurimpiin kaupunkeihin. Suuremmat kaupungit ovat yleensä yliopistokaupunkeja, mikä myös selittää nuorien ja nuorten aikuisten verrattain suuren määrän.

³³ Metso, Winter, & Hakkarainen 2011, 398- 399

Seuraava kuvio on osa EMCDDA:n eli European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addictionin laatima Finland, Country Drug Report 2017 -raporttia, joista näkyy kuvituksellisesti Suomen tämänhetkinen huumetilanne. Myös tämä kuvio näyttää selkeästi viitteitä siitä, että kannabiksen käyttö on alkoholin lisäksi yksi Suomessa eniten käytetyistä päihteistä. Taulukossa nuoriksi aikuisiksi ovat laskettu kaikki 15–34 -vuotiaat henkilöt. Raportin tutkimuksen mukaan 13,5 prosenttia nuorista aikuisista on käyttänyt kannabista vuoden aikana. Huomiota herättää myös se, että miehillä kannabiksen käyttäminen on selkeästi yleisempää kuin naisilla (kuvio 3).³⁴

Kuvio 3. Finland, Country Drug Report 2017, EMCDDA:n kuviosta näkyy vuoden 2014 tilastotietoa, jossa nähdään kuinka kannabiksen, MDMA:n, amfetamiinin ja kokaiinin käyttäjien ikä- ja sukupuolijakaumat muodostuvat Suomessa.

NB: Estimated last-year prevalence of drug use in 2014.

³⁴ European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addictionin laatima Finland, Country Drug Report 2017, 5
http://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/4524/TD0416915ENN.pdf_en, luettu 1.8.2017

4.3 Kannabiksen käyttö

Kannabiksen noustessa esiin yhtenä yleisimmin käytetyistä huumausaineista, on syytä tarkastella enemmänkin kannabiksen käyttöön liittyviä seikkoja. Kannabista saadaan Cannabis Sativa- ja Cannabis Indica- nimisten ruohokasvien osista.³⁵ Marihuanaan käytetään kasvin kukintoja ja ylimpiä versoja³⁶. Kannabiksen pääasiallinen vaikutus on keskushermoston toiminnan heikkeneminen, keskushermostolama, johon liittyy usein rentoutuminen ja mielihyvän tunne.³⁷

Tutkimus Hampuikäpolvi, sekakäyttö ja doping - Vuoden 2010 huume-kyselyn tuloksia, on päätytty siihen tulokseen, että nuoret (15–24 -vuotiaat) ja nuoret aikuiset (25–34 -vuotiaat) ovat tyypillisimmät huumausaineiden käyttäjäryhmät. Tutkimuksessa ilmeni, että etenkin kannabiksen käyttö on lisääntynyt erityisesti nuorten aikuisten keskuudessa. Kyselyyn vastanneista 25–34 -vuotiaista miehistä 44 % ilmoitti joskus kokeilleensa tai käyttäneensä kannabista. Tutkimus tiivistää, että tämä miesikäluokka on myös ryhmä, jossa eri huumausaineiden, lääkeaineiden ja alkoholin sekakäyttö on tavallisinta. Hyvin usein huumeiden käyttöön yhdistyy nimenomaan keskimääräistä runsaampi alkoholin käyttö ja humalajuominen.³⁸

Valmiit tutkimustulokset ovat käyttökelpoista materiaalia esimerkiksi huumausaineiden katuvalvonnan suuntaamisen osalta. Pekka Hakkaraisen ja Karoliina Karjalaisen tekemä tutkimus Pilvee, pilvee, Kannabiksen käyttötavat, käyttäjät ja poliittiset mielipiteet - tutkimus, tarkasteli kannabiksen käyttötapoja sekä muiden päihteiden käyttöä suomalaisilla kannabiksen käyttäjillä vuonna 2014. Otin omaan työhöni mukaan kaksi edellä mainitun tutkimuksen tuloksista koostettua valmista taulukkoa.³⁹

³⁵ <https://medicalmarijuana.procon.org/view.answers.php?questionID=000638>, luettu 19.8.2017

³⁶ <https://www.paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/tietoiskut/huumeet-ja-muut-paihdyttavat-aineet/kannabis-marihuana-ja-hasis>, luettu 18.8.2017

³⁷ <https://www.thl.fi/fi/web/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/huumeet/kannabis/kannabiksen-vaikutukset>, luettu 1.8.2017

³⁸ Hakkarainen, Metso & Salasuo 2011, 23

³⁹ Hakkarainen & Karjalainen 2017, 23

http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/131949/YP1701_Hakkarainen%26Karjalainen.pdf?sequence=2, luettu 29.5.2017

Taulukko 1. Tässä taulukossa on tarkasteltu henkilöitä, jotka ovat käyttäneet kannabista viimeisten 12 kuukauden aikana (n = 226). Taulukon avulla voidaan havainnoida kannabiksen käyttäjien käyttötapoja.⁴⁰

	%
Kannabiksen käytön tiheys	
Palvittain	2,4
Vähintään kerran viikossa	13,0
1–3 kertaa kuukaudessa	12,1
3–10 kertaa vuodessa	26,5
1–2 kertaa vuodessa	46,0
Kannabiksen käyttö	
Enimmäkseen viihdekäyttöä	78,5
Enimmäkseen lääkekäyttöä	4,5
Yhtä paljon molempia	17,0
Kannabiksen nautintatapa (aina/uselmmitten)*	
Polttamalla	90,7
Höyrystämällä sähkösavukkeella	2,6
Höyrystämällä muulla vaporisaattorilla	4,5
Syömällä tai juomalla	2,5
Käyttänyt viimeisen vuoden aikana*	
Hasista	32,9
Marihuanaa	97,0
Kannabiksen hankintatapa (aina/uselmmitten)*	
Olen ostanut	28,0
Joku on tarjonnut	63,5
Olen kasvattanut itse	3,3
Olen tuonut ulkomailta	0,3
Muualta	2,6
Muiden huumeiden käyttö viimeisen vuoden aikana*	
Vähintään yhtä alla olevista huumeista	28,0
Amfetamiini	15,4
Ekstaasi	15,0
Huumaavat sienet	10,2
Lääkeopioideit* (huumeena)	7,5
Kokaiini/crack	7,5
LSD	7,0
Buprenorfiini (muutoin kuin korvaushoidossa)	2,7
Metamfetamiini	2,3
Synteettiset kannabinoidit	2,2
GHB tai GBL	1,1
Heroiini	1,0
Metadoni (muutoin kuin korvaushoidossa)	0,5
Synteettiset katinonit	0,4
Lääkkeiden väärinkäyttö viimeisen vuoden aikana	
Käyttänyt esim. uni-, rauhoittavia tai vahvoja kipulääkkeitä ei-lääkinnälliseen ^b tarkoitukseen	17,9
Käyttänyt vähintään kahta eri ainetta samanaikaisesti	
Ei koskaan	18,7
Joskus, mutta ei viimeisten 12 kk aikana	17,4
Viimeisten 12 kk aikana	63,9

	%
Viimeisen vuoden aikana käyttänyt samanaikaisesti*	
Kannabista ja alkoholia	61,1
Muita huumeita ja alkoholia	16,3
Kahta tai useampia huumeita	16,1
Laakkeita ja alkoholia	12,9
Laakkeita ja huumeita	8,2
Laakkeita, alkoholia ja huumeita	6,5

* Prosentit eivät summaudu sataan, koska vastaaja on voinut valita useita vastausvaihtoehtoja.

^a Esimerkiksi tramadoli, fentanyyli, kodeiini, oksikodoni tai morfiini.

^b Esimerkiksi ilman lääkärin määräystä, suurempina annoksina tai eri tarkoituksiin kuin on määrätty.

Hakkaraisen ja Karjalaisen tekemä huumeekysely kokonaislaajuudessaan piti sisällään 7000 henkilön otannan, josta kyselyyn vastasi 3 485 henkilöä. Kannabiksen kokeilijoiden ryhmä piti sisällään 482 henkilöä, jotka olivat käyttäneet kannabista joskus aikaisemmin mutta eivät viimeisten 12 kuukauden aikana.⁴⁰

Näiden kerättyjen tutkimustulosten perusteella voidaan päätellä, että kannabista käytetään pääosin polttamalla ja yli 60 prosenttia vastaajista on käyttänyt samanaikaisesti ainakin kannabista ja alkoholia. Kyselyn perusteella voidaan päätellä, että kannabis on yleisimmin käytetty huumausaine, jonka jälkeen tulevat amfetamiini ja ekstaasi sekä lääkkeiden väärinkäyttö päihtymistarkoituksessa.

⁴⁰ Hakkarainen & Karjalainen 2017, 23

http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/131949/YP1701_Hakkarainen%26Karjalainen.pdf?sequence=2, luettu 29.5.2017

Taulukko 2. Sosiaalisten taustatekijöiden ja kannabiksen käytön välinen yhteys, vetosuhteet (OR) sekä 95 prosentin luottamusvälit (LV) ⁴¹

	Vertailu- väestö	Kannabista kokeilleet	Kannabik- sen käyt- täjät	Kannabista kokeilleet			Kannabiksen käyttäjät		
	(n=2 734) %	(n=482) %	(n=226) %	OR	95 % LV		OR	95 % LV	
Sukupuoli									
Mies	47,0	58,2	67,5	1,7	1,4	2,1***	2,4	1,7	3,4 ***
Nainen	53,0	41,8	32,5	1			1		
Ikä									
15–24	16,0	10,0	41,6	1,4	0,8	2,4	10,2	5,0	20,8***
25–34	13,5	34,7	35,4	4,1	3,0	5,6***	11,8	6,4	21,5***
35–44	15,5	26,0	13,4	2,7	2,0	3,6***	5,0	2,6	9,4***
45–69	55,1	29,3	9,6	1			1		
Koulutus									
Perusaste	27,5	18,6	42,7	0,9	0,6	1,2	1,5	0,9	2,7
Keskiaste	41,3	48,9	44,5	1,1	0,9	1,5	1,5	0,9	2,4
Korkea-aste	31,2	32,5	12,8	1			1		
Kuntaryhmä									
Kaupunkimaiset	67,6	82,6	81,1	2,7	1,8	4,1***	2,8	1,6	4,9***
Taajaan asutut	16,7	11,0	11,9	1,7	1,0	2,7*	1,8	0,9	3,6
Maaseutumaiset	15,7	6,4	7,0	1			1		
Siviilisäätö									
Naimaton	26,8	23,8	53,7	1,1	0,8	1,5	2,3	1,4	4,0**
Avoliitossa	17,7	30,1	26,2	1,9	1,4	2,5***	2,9	1,7	4,8***
Eronnut	8,0	10,8	6,9	2,5	1,7	3,7***	5,2	2,5	10,8***
Leski	2,3	0,8	0,5	1,4	0,5	4,2	5,3	0,7	39,3
Naimisissa/rek. parisuhteessa	45,1	34,5	12,7	1			1		
Toimi									
Yrittäjä	6,3	6,7	3,4	1,1	0,7	1,8	1,0	0,4	2,3
Työtön/lomautettu	6,6	10,4	16,9	1,6	1,1	2,5*	2,1	1,2	3,7**
Eläkkeellä	20,6	6,4	2,4	0,5	0,3	0,8**	0,4	0,1	1,0
Opiskelija	15,2	12,9	32,9	1,0	0,7	1,7	0,7	0,4	1,3
Vanhempainloma/hoitovapaa	2,5	4,7	1,9	1,4	0,8	2,4	0,8	0,3	2,4
Työvoiman ulkopuolella	0,4	0,2	1,4	1,6	0,2	12,7	18,7	3,2	107,3**
Muu	1,6	2,2	3,1	1,6	0,8	3,5	1,1	0,4	2,9
Työssä	46,9	56,5	38,2	1			1		
Valtionveronalaiset tulot (2014)									
Alin kvartiili	23,8	20,1	47,9	0,8	0,5	1,3	1,8	0,8	3,7
2. kvartiili	25,2	22,7	28,2	0,9	0,6	1,3	1,9	1,0	3,5*
3. kvartiili	25,4	28,9	14,5	1,0	0,8	1,4	1,2	0,7	2,2
Ylin kvartiili	25,7	28,2	9,5	1			1		

* p < 0,05; ** p < 0,01; *** p < 0,001

Kaikki muuttajat samanaikaisesti mallissa.

⁴¹ Hakkarainen & Karjalainen 2017, 25

http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/131949/YP1701_Hakkarainen%26Karjalainen.pdf?sequence=2, luettu 29.5.2017

Taulukossa 2. on tarkasteltu kaikkia kyselyyn osallistuneita henkilöitä. Heistä, jotka ovat käyttäneet kannabista viimeisten 12 kuukauden aikana ($n = 226$), käytetään nimitystä *kannabiksen käyttäjä*. Tässä taulukossa vertaillaan sosiaalisten tekijöiden ja käytön välistä yhteyttä, kuten; sukupuoli, ikä, koulutus, siviilisääty jne.

Taulukosta 2. on helppo nähdä, että viimeisen 12 kk:n aikana huumausaineita käyttäneistä naisten osuus oli vain yksi kolmasosa. Toinen selkeä havainto on se, että kannabiksen käyttäjät olivat lähtökohtaisesti alle 35-vuotiaita ja olivat koulutustaustaltaan suorittaneet joko perus- tai keskiasteen koulutuksen.

Naisilla suurimman ikäryhmän muodostivat 15–24-vuotiaat (55 %), miehillä 25–34-vuotiaat (41 %). Taulukkoa tarkastellessa huomio kiinnittyy erityisesti myös siihen, että yli 80 % tutkimukseen osallistuneista kannabiksen käyttäjistä kertoo asuvansa kaupunkimaisessa ympäristössä ja miltei puolet käyttäjistä kuuluu tuloluokassa alimpaan kvartiiliin eli alimpaan tuloluokkaan. Kvartiili on tilastotieteen määritelmä, joka ilmoittaa muuttujan vaihteluvälin, jolle sijoittuu jakauman keskellä olevat havaintoarvot eli 50 % kaikista tapauksista.⁴²

Tutkimuksen mukaan merkille pantavaa on kuitenkin se, että vaikka moni kannabiksen käyttäjä oli opiskelija, sillä ei ollut itsenäistä yhteyttä kannabiksen käyttöön. Ikä, sukupuoli ja eräät muut tekijät siis selittävät kannabiksen käyttöä opiskelijaelämää vahvemmin.⁴³

⁴² www.stat.fi/meta, luettu 19.7.2017

⁴³ Hakkarainen & Karjalainen 2017, 25-27

http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/131949/YP1701_Hakkarainen%26Karjalainen.pdf?sequence=2, luettu 29.5.2017

5. KENTTÄVALVONTARYHMIEN TOIMINTA

Poliisin suorittama valvonta on preventiivistä eli ennaltaehkäisevää ja tehokkaan valvonnan seurauksena saadaan uutta katutasen tietoa ja voidaan puuttua rikolliseen toimintaan nopeammin. Tuula Kekki kirjoittaa tutkimuksessaan Huumeet ja rikostorjunta – poliisin käsitykset huumerikollisuudesta ja poliisitoiminnan muutoksista (2009) rikostorjunnan käsitettä käytettävän yleisnimikkeenä kaikille ennalta ehkäiseville ja kontrolloiville toimenpiteille. Rikostorjunta voidaan jakaa karrikoidusti kontrollinäkökulmaan ja repressiivi-näkökulmaan.⁴⁴

- **Kontrollinäkökulman** mukaan rikosten paljastamiseen ja rikoksen tekemisestä rankaisemisen on katsottu olevan tehokkainta rikosten preventiivistä ehkäisyä

- **Repressiivinäkökulman** mukaan lainsäädäntö ja rikosoikeudellisten toimijoiden ehkäisevä vaikutus sekä tilannekohtainen rikosten ehkäisy voidaan katsoa eri tekijöiksi⁴⁵

Tuula Kekkin mukaan kansallisessa ja kansainvälisissä strategioissa suositellaan paikallistasolla käyttäjätason kontrollia huumekaupan kitkemisen lisäksi. Tämän kontrollin tavoitteena on heikentää huumeiden saatavuutta, joka vähentäisi huumeiden käyttöä ja mahdollisesti edesauttaisi käyttäjien hoitoon hakeutumista ja lopulta käyttämisen lopettamista. Tämä todennäköisesti vähentää myös uusien käyttäjien huumekekeiluja. Kekki tiivistää tekstissään hypoteesin, jonka mukaan poliisien näkyvyyden ja rangaistusuhan lisääminen vähentävät huumeiden käytön kokonaismäärää, käyttäjien määrää ja samalla omaisuusrikollisuutta ja järjestyshäiriöitä.⁴⁶

Huumausaineiden kenttävalvonta on osa peruspoliisitoimintaa. Valvonnan on kuitenkin oltava suunnitelmallista eli tietojohdoista toimintaa ollakseen tehokasta. Tietojohdoisuus tarkoittaa sitä, että tiedon hankinta ja käsittely sekä näissä tehtävissä tarvittava suunnittelu ja organisointi ovat johdettua toimintaa.⁴⁷

Kinnunen ym. tiivistää seurantatutkimuksessaan Poliisin huumevalvontaprojekti pääkaupunkiseudulla, että käytännössä katupartiointi tarkoittaa ihmisten ja autojen liikkeiden seuraamista ja tarkastamista, jolloin epäilyä herättävät kohteet voidaan ottaa tarkastelun alle.⁴⁸ Tämän kaltainen poliisitoiminta on myös tärkeä osa ennalta estävää eli

⁴⁴ Tuula, Kekki 2009, 11

⁴⁵ Bright, John 1991, 62-69

⁴⁶ Tuula Keikki 2009, 11.

⁴⁷ Hakaniemi, Jussi 2012, 8

⁴⁸ Kinnunen A, Perälä R & Tuttavainen-Levanoja T 2005, 92

preventiivistä valvontaa. Tiedon avulla poliisi pystyy suuntaamaan fokustaan kohteisiin, ja mahdollisesti myös ennakoimaan eri tilanteiden kehittymisen. Olemalla jatkuvasti tekemisissä ihmisten kanssa ja ihmisten joukossa yksittäinen poliisimieskin pystyy keräämään tietoa, jolla voidaan mahdollisesti ohjata toimintaa kuten esimerkiksi suunnattua tehovalvontaa.

Sisäministeriön mukaan poliisi käyttää valvontaan tällä hetkellä, vuonna 2016, noin 32 prosenttia henkilöstövoimavaroistaan. Tämä tulos tulee oletettavasti laskemaan painopisteen siirtyessä ennakoivasta valvonnasta ja muusta ennalta estävästä toiminnasta enimmäkseen hälytystehtävien hoitamiseen poliisien vähäisen määrän vuoksi. Poliisien määrän väheneminen on selkeä turvallisuusuhka ja se on omiaan heikentämään kansalaisten turvallisuuden tunnetta. Sisäministeriön mukaan huumeisiin liittyvä kontrolli on kohdistunut etupäässä järjestäytyneeseen huumerikollisuuteen eikä katutason valvontaan ole ollut riittävästi resursseja ja huumausainerikollisuuden tutkintaa on tehostettu erityisesti ammattimaiseen ja järjestäytyneen huumausainerikollisuuden ennalta estämiseen, paljastamiseen ja tutkimiseen.⁴⁹ Kuitenkin poliisin tulisi myös ennalta estävästi keskittyä potentiaaliin käyttäjiin ruohonjuuritason kontrollilla.⁵⁰

Valitsin haastateltavakseni kolme eri kenttävalvontaryhmää, Sisä-Suomen poliisilaitoksen kenttävalvontaryhmän Tampereelta, Lounais-Suomen poliisilaitoksen kenttävalvontaryhmän Turusta ja Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen kenttävalvontaryhmän Vantaalta.

⁴⁹ SM2003/a

⁵⁰ SM2003/a

6. ITÄ-UUDENMAAN POLIISILAITOS, VANTAA

7. SISÄ-SUOMEN POLIISILAITOS, TAMPERE

8. LOUNAIS-SUOMEN POLIISILAITOS, TURKU

9. YHTEENVETO

10. POHDINTA

10.1 Luotettavuuden arviointi

Työn luotettavuuden arviointi on objektiivisesti melko haastavaa, sillä tutkimus toteutetaan pääsääntöisesti haastattelujen ja jo olemassa olevien poliisilaitosten omien käytäntöjen mukaisesti. Asemani kyseisen opinnäytetyön tekijänä on lähinnä saadun tiedon käsittelyä ja tekstin kirjalliseen muotoon asettelua. Itse haastateltavat vaikuttavat työn luotettavuuden arviointiin olennaisesti. Kuitenkin he vastaavat kertomistaan omilla nimillään sekä kertovat itse käytännöistä, joiden puitteissa he ovat itse toimineet huumausaineiden kenttävalvonnan saralla. Luotettavuuden tueksi olen saanut jokaiselta kolmelta kenttävalvontaryhmältä heidän aikaisempien vuosien tilastoja, joissa näkyy muun muassa takavarikoiden määrät jne. Pidän jonkinlaisena luottamuksen osoituksena sitä, että ryhmät antoivat omat tilastomateriaalinsa käytettäväkseni.

Opinnäytetyön luotettavuuden arvioinnissa tulee huomioida haastateltavien asema sekä heidän henkilökohtaiset arvomaailmansa.

Jätin työssäni käymättä läpi tehostuneen kenttävalvonnan negatiiviset vaikutukset, kuten esimerkiksi sen, vaikuttaako katutasonvalvonnan lisääminen huumausaineiden myymisen ja käyttämisen siirtymistä asuntoihin, jolloin myös poliisin on hankalampaa puuttua siihen.⁵¹ Toki otin huomioon myös em. rikollisuuden "piiloutumisen" hyvänä seikkana, sillä tämä vähentää julkista käyttöä ja sitä kautta mahdollisesti uusien kokeilijoiden määrää.

⁵¹ Kekki, Tuula 2009, 19

10.2 Työn käytettävyys

Opinnäytetyöni on hyvin perusmuotoinen työ huumekeittävalvonnan toteuttamisesta ja käsittelee myös huumekeittävalvontaan liittyvää lainsäädäntöä sekä huumausainerikosten nykytilaa Pohjanmaalla sekä yleisemmin Suomessa.

Varsinainen poliisitaktinen osa työssäni liittyy keittävalvontaryhmien haastatteluihin ja niiden läpikäymiseen. Poliisitaktisista syistä osa opinnäytetyöstäni on turvaluokiteltua materiaalia ja opinnäytetyöni on näin ollen osittain salattu. Opinnäytetyöni ei tule olemaan kokonaan yleisesti julkaistuna edellä mainitun turvaluokituksen vuoksi. Kuitenkin opinnäytetyöni on käytettävissä poliisihallinnon sisällä ja sitä on mahdollista käyttää esimerkiksi keittävalvontaryhmien perustamisen ideoinnissa ja suunnittelussa sekä edelleen toiminnan kehittämisessä.

Haastattelujen avulla käyn läpi keittävalvontaryhmien rakennetta ja käytännön järjestelyjä kuten työvuorosuunnittelua, työtehtäviä, tutkintavastuuta, jne. toiminnan kannalta olennaisia seikkoja. Koska opinnäytetyöni aiheesta ei ollut aikaisemmin mitään kirjallista materiaalia saatavilla, näen työni olevan ikään kuin kolmen eri poliisilaitoksen keittävalvontaryhmän toiminnasta kertova tiivistelmä, joka kokoaa ryhmissä toimivien henkilöiden mielipiteitä ja ryhmien käytäntöjä yhteen.

Olen pyrkinyt olemaan objektiivinen kirjoittaja ja olemaan työssäni lähinnä kuuntelevan kirjoittajan asemassa. Halusin, että haastateltavieni ääni kuuluu tekstissä, joten olen pyrkinyt säilyttämään suoria lainauksia sekä jättänyt omaa pohdintaani varsinaiseen pohdintaa käsittelevään kappaleeseen.

LÄHTEET

Bright, John 1991: Crime Prevention : The British Experience. In: Stenson, Kevin 6 Cowell, David (ed): The Politics of Crime Control. Sage Publications, London, Thousand Oaks, New Delhi, 62-69.

Esitutkintalaki 449/1987

Hakaniemi, Jussi 2012: Analyysitoiminta ja päätöksenteko paikallispoliisissa. Pro-gradu tutkielma. Tampere: Tampereen yliopisto. Luettavissa: <http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/84412/gradu06592.pdf?sequence=1>, luettu 17.8.2017.

Hakkarainen, Pekka & Metso, Leena & Salasuo, Mikko: 2011. Hamppuikäpolvi, sekakäyttö ja doping. Vuoden 2010 huumeekyselyn tuloksia. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki. Luettavissa: <http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/80296/056141f2-7af0-469a-98fe-36ab805a3f68.pdf?sequence=1> [HAMPPUIKÄPOLVI](#), luettu 29.5.2017.

Hakkarainen, Pekka & Karjalainen, Karoliina, 2017: Pilvee, pilvee. Kannabiksen käyttötavat, käyttäjät ja poliittiset mielipiteet. Luettavissa: http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/131949/YP1701_Hakkarainen%26Karjalainen.pdf?sequence=2, luettu 29.5.2017.

Hirsjärvi, S & Hurme H: 1985. Teemahaastattelu. 3. Painos. Kyriiri Oy: Helsinki 27, 36.

Huumausainelaki 373/2008

Kananen, Jorma :2015 kehittämistutkimuksen kirjoittamisen käytännön opas. Miten kirjoitan kehittämistutkimuksen vaihe vaiheelta. Jyväskylän yliopistopaino Oy, 86.

Kekki, Tuula: 2009. Huumeet ja rikostorjunta – poliisin käsitykset huumerikollisuudesta ja poliisitoiminnan muutoksista. Poliisiammattikorkeakoulu, Juvenes Print Oy: Tampere, 11.

Kinnunen A, Perälä R & Tuttavainen-Levanoja T :2005. Poliisin huumevalvontaprojekti pääkaupunkiseudulla, seurantatutkimus. Poliisiammattikorkeakoulu, Edita Prima Oy: Helsinki. 13-14, 17, 92.

Komisario Mika Jylhän kirjallinen esitys, 31.1.2017

Komisario Pasi Ahon kirjallinen esitys, 31.1.2017

Komisario Pauli Latvasen kirjallinen esitys, 31.1.2017

Komisario Pasi Sillanpään kirjallinen esitys, 15.2.2017

Martikainen, Mikko: syksy 2014, Kenttävalvontaryhmän toiminnan tuloksellisuus Keski-Uudenmaan ja myöhemmin Itä-Uudenmaan poliisilaitoksessa, Poliisiammattikorkeakoulu, alipäällystötutkinto 17, 2.

Metso, Leena & Winter Torsten & Hakkarainen, Pekka : 2012 Suomalaisten huumeiden käyttö ja huumeasenteet – Huumeaiheiset väestökyselyt Suomessa 1992–2010. Raportti 17/2012. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki, 36.

Metsämuuronen, Jari 2001: Laadullisen tutkimuksen perusteet. 2. painos. International Methelp Ky: Viro, 14.

Määräys poliisikoiratoiminnasta ID-1551131600 2020/2013/4129:2013, annettu 5.11.2013. Luettavissa:https://sinetti.poliisi.fi/valtakunnallinen/ohjeet/ohjekirjasto/Ohjekirjaston%20liitteet/Poliisikoiratoiminta/Määräys_Poliisikoiratoiminta.pdf, luettu 28.7.2017.

Pakkokeinolaki 806/2011

Rikoslaki 39/1889

Sisäministeriön julkaisu 8/2016, 2016: Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta, 23. Luettavissa:
http://intermin.fi/documents/1410869/4113506/67644_julkaisu_082016.pdf/1befa515-e73e-4ca3-8b03-59991a98c0e3

Sosiaali- ja terveysministeriö 2012: Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2012:16. Valtioneuvoston periaatepäätös toimenpideohjelmasta huumeaineiden käytön ja sen aiheuttamien haittojen vähentämiseksi 2012–2015. Luettavissa:
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3350-7>

Syrjälä L, Ahonen S, Syrjäläinen E & Saari S 1994: Laadullisen tutkimuksen työtapoja. Kirjapaino Westpoint Oy, Kirjayhtymä Oy: Rauma, 12-13.

Sähköpostikeskustelu Provinssirockin huumealentävalvonnan tuloksista, kesä 2017. Keskustelu käyty 7.8- 8.8.2017 Jussi Mäkirannan kanssa.

Tammi, Tuukka & Pitkänen, Tuuli & Perälä, Jussi 2011: Stadin nistit – huono-osaisten helsinkiläisten huumeiden käyttäjien päihteet sekä niiden käyttötavat ja hankinta. Yhteiskuntapolitiikka 76 (2011): 1, 45–54.

Valtakunnansyyttäjänvirasto - VKS:2006:1 Seuraamuksen määrääminen

Vepsäläinen, Kai (2016): Itä-Uudenmaan poliisin Kenttävalvonnan toimintakertomus vuodelta 2015.

http://intermin.fi/documents/1410869/4113506/67644_julkaisu_082016.pdf/1befa515-e73e-4ca3-8b03-59991a98c0e3, luettu 7.5.2017.

<https://www.uef.fi/benchmarking>, luettu 23.3.2017.

<http://www.polamk.fi/poliisikoiralaitos/poliisikoirat>, luettu 24.3.2017.

<https://yle.fi/aihe/artikkeli/2016/03/13/kannabis-hyvan-vihollisen-kasvutarina>, luettu 19.8.2017.

<https://medicalmarijuana.procon.org/view.answers.php?questionID=000638>, luettu 19.8.2017.

<https://www.paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/tietoiskut/huumeet-ja-muut-paihdyttavat-aineet/kannabis-marihuana-ja-hasis>, luettu 18.8.2017.

KUVIO 1

http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/131949/YP1701_Hakkarainen%26Karjalainen.pdf?sequence=2, s. 24

KUVIO 2

http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/131949/YP1701_Hakkarainen%26Karjalainen.pdf?sequence=2, s. 25

KUVIO 3

http://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/4524/TD0416915ENN.pdf_en,
Finland, Country Drug Report 2017, 5. 2017, luettu 1.8.2017.

LIITTEET

1. alustava haastattelurunko
2. Sisä-Suomen kevän tilasto vuodelta 2015
3. Sisä-Suomen kevän tilasto vuodelta 2016
4. Itä-Uudenmaan kevän tilasto vuodelta 2015
5. Lounais-Suomen poliisilaitoksen kevän tilasto vuodelta 2012-2016
6. Lounais-Suomen poliisilaitoksen kevän takavarikot ja seuranta vuodelta 2015
7. Lounais-Suomen poliisilaitoksen kevän takavarikot ja seuranta vuodelta 2016